

A FEGYVERES LOPÁS FELTŰNÉSE ÉS ELTŰNÉSE A MAGYAR BÜNTETŐJOGBAN

MINKÓ-MISKOVICS MARIANN
(*Budapesti Ügyvédi Kamara*)

Absztrakt

A fegyveres lopás a mai magyar büntetőjogban nem szereplő jogintézmény, amely a 19. században jelent meg először – osztrák mintára – a magyar büntetőjogban és vált egy rendkívül alaposan és részletesen vizsgált, kidolgozott, a lopás minősítő körülményei között is különlegesnek tekinthető bűncselekménnyé. A fegyveres lopás az 1833-as javaslatokban már megjelent, azonban szabályozásának és vizsgálatának fénykora a Csemegi-kódex elfogadását követő időszakra tehető, amely az 1961-es büntető törvénykönyv hatályba lépéséig tartott. Ezen különleges sui generis jogintézmény vizsgálatára még semmilyen formában nem került sor, pedig a mai 'fegyveresen' és 'felfegyverkezve' minősítések kialakulásában, egymástól való elválásában kiemelt szerepet játszik.

Jelen tanulmány célja annak bemutatása, hogyan jelent meg a fegyveres lopás a magyar büntetőjogban és hogyan tűnt el onnan némileg váratlanul és teljes mértékben.

Kulcsszavak: fegyveres lopás, fegyver, lopás, Csemegi-kódex

Abstract

Armed theft is a special crime not which cannot be found in the current Criminal Code of Hungary, however its significance is beyond dispute. This specific form of theft first manifested in the proposal of 1834 and had its glorious days during the effect of the Csemegi Code, however it had disappeared later when the Criminal Code of 1961 was accepted. This sui generis legal institution has never been researched in Hungary before even though it has definitely affected the establishment of the qualifying conditions of 'armed' and 'weaponized'.

The aim of this study is to present the establishment of armed theft in the Hungarian criminal law and the disappearance from it without traces.

Keywords: Armed theft, arms, theft, Code Csemegi

1. Bevezetés

A vagyon elleni bűncselekmények között a lopás mindig kiemelt jelentőséggel rendelkezett. A magyar jogban már egészen korán megjelent a vagyon büntetőjogi védelmének szükségessége.¹ A középkor és újkor során egyre több jogszabály került megalkotásra és ennek eredményeként több olyan jogszabály, illetve kódex született meg, amelyek szélesebb körben is foglalkoztak a büntetőjoggal. A fejlődés során került megalkotásra az 1795-ös törvényjavaslat, az 1827-es törvényjavaslat, az 1843-as javaslatok, illetve végül 1878-ban született meg az első magyar büntető törvénykönyv, amelyet még három egységes büntető törvénykönyv követett. Ezen törvényjavaslatok és törvénykönyvek mindegyike foglalkozott már a lopással, azonban csak az 1843-as javaslatok foglalkoztak a fegyveres lopás² minősített esetével a lopás bűncselekményével összefüggésben, amelynek szabályozása a Csemegi-kódexben teljessé vált, széleskörű joggyakorlattal és a minősített esetet alaposan elemző jogirodalommal.

A fegyveres lopás azonban a Csemegi-kódex után – amilyen hirtelen megjelent a magyar szabályozásban, olyan hirtelen – el is tűnt és már az 1961-es büntető törvénykönyvben sem szerepelt és a későbbi, 1978-as és a jelenleg hatályos, 2012-es büntető törvénykönyv sem tartalmazza azt. A fegyveres lopás hirtelen feltűnését és eltűnését a magyar jogtörténetben még sosem elemezték. Még nem képezte kutatások tárgyát az a kérdés, hogy a fegyveres lopás hogyan, milyen hatások eredményeként jelent meg a magyar büntetőjogban és hogyan és milyen okból tűnt el.

Jelen tanulmány célja annak bemutatása, hogy a fegyveres lopás bűncselekménye hogyan és mikor jelent meg a magyar büntetőjogban, milyen hatás

1 Lásd például Szent László Király Dekrétomainak Második Könyve 1. Fejezetét arról, ha akármely főember közelvalója lop, vagy Kálmán Király Dekrétomainak Második Könyve 3. Fejezetéről, ha keresztyének és zsidók adnak és vesznek egymás között.

2 Jelen tanulmány kizárólag a fegyveres lopással foglalkozik, tehát a lopás bűncselekményének elemzésével, illetve a fegyveresen és felfegyverkezve elkövetés vizsgálatával nem. A lopás tekintetében lásd például: SZABÓ Zsanett: *A lopás tényállásának szabályozási története és gyakorlati relevanciái*. In: P. SZABÓ Béla – ZACCARIA Márton Leó – Árva Zsuzsanna (szerk.): *Profectus in litteris IX.: Előadások a 14. debreceni állam- és jogtudományi doktorandusz konferencián*. Debrecen, Lícium-Art Könyvkiadó, 2018, 267–274. A fegyveresen minősítés tekintetében lásd például: MINKÓ-MISKOVICS Mariann: *A fegyveres elkövetés értelmezésének változásai az 1961-es büntető törvénykönyvtől napjainkig*. *Belügyi Szemle*, 2016, 64(6), 91–107. A felfegyverkezve minősítés tekintetében lásd például: MINKÓ-MISKOVICS Mariann: *A felfegyverkezve elkövetés büntetőjogi megítélése*. *Magyar Rendészet*, 2014, 4, 65–73.

eredményeként alakult ki, hogyan változott a szabályozása és a szabályozásához kapcsolódó joggyakorlat, illetve hogyan tűnt el a magyar büntetőjogból és ennek milyen indokai lehettek.

2. A fegyveres lopás az 1795-ös javaslatoktól kezdődően a Csemegei-kódexig

A 19. században felgyorsult jogalkotás révén több törvényjavaslat³ is született, így az 1827. évi büntetőtörvénykönyv-tervezet⁴ és az 1843-as javaslatok is, amelyek már részletesebben foglalkoztak az egyes bűncselekményekkel.

A fegyveres lopás mint a lopás bűncselekményének minősített esete az 1843-as javaslatokban jelent meg először kifejezetten; a javaslatokban foglaltak szerint akkor tekinthető veszélyesnek a lopás, ha a tolvaj azt fegyverrel vagy más valamely halált okozható eszközzel⁵ követte el.⁶ A javaslatok részletes kifejtése ugyanakkor egyáltalán nem foglalkozott a fegyveres lopás bűncselekményével, így azzal sem, hogy ebben az esetben mely eszközök tekinthetők fegyvernek vagy valamely halált okozó eszköznek és egyáltalán, ezen eszközöket mikor kell az elkövetőnek magánál tartania.⁷ Ennek megfelelően – figyelemmel a korabeli jogértelmezésre, így különösen Vuchetich Mátyás munkáira – fegyveren minden olyan eszközt kell érteni, amellyel embert könnyen lehet ölni; fegyvernek minősülnek a botok, a kövek, a kar-

3 Az 1795-ös javaslat nem tartalmazta a fegyver használatát vagy magánál tartását minősítő körülményként a lopás bűncselekménye esetében. Codex de Delictis eorumque Poenis pro Tribunalibus regni Hungariae, partimque eidem adnexarum per regnicolarem juridicam deputationem elaboratus. Posenii. Typis S. Ludovici Weber. Az 1795-ös javaslat lopásra vonatkozó rendelkezéseit lásd részletesen: HAJDU Lajos: *Az első (1795-ös) magyar büntetőkódex-tervezet*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1971, 485–489.

4 Az 1827. évi tervezet – hasonlóan az 1795-ös javaslatához – sem foglalkozott a fegyveres lopás szabályozásával. <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Deak-deak-ferenc-munkai-8751/a-batthyany-kormany-igazsagugyi-minisztere-6114/mezey-barna-deak-ferenc-es-a-bunteto-eljarasjog-reformja-1848-ban-62CE/2-az-elozmenyek-62E1/> (2022. 11. 26.)

5 Ennek alapja valószínűleg az 1803-as osztrák büntető törvénykönyv (*Gesetzbuch über Verbrechen und schwere Polizey-Uebertretungen (Zweyte Auflage, mit angehängten neueren Vorschriften)*), Wien, Aus der kais. kön. Hof- und Staats-Aerarial-Druckerey, 1815, 95–257.) lehetett, amelynek lopásra vonatkozó rendelkezései – között kifejezetten megjelenik a fegyverrel vagy a személyes biztonságra veszélyes eszközzel elkövetés (154. § I. pont b) alpont). Ennek magyarátát lásd: JENULL, Sebastian: *Das Oesterreichische Criminal-Recht nach seinen Grunden und seinem Geiste*, Graz, Franz Fertl, 1809, 315–316.

6 FAYER László: *Az 1843-iki büntetőjogi javaslatok anyaggyűjteménye (I. kötet)*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1896, 73.

7 FAYER i. m. 186–187.

dok, a lándzsák, de nem tartoznak ebbe a körbe a kések vagy más eszközök, amelyeket valaki a maga szokása szerint védelmének okán alkalmazza.⁸

Az 1843-as javaslatokban történő megjelenés ugyanakkor nem jelentette a joggyakorlatban történő megjelenést is, a joggyakorlatban ugyanis a fegyveres lopás nem, vagy csak elhanyagolható mértékben jelent meg.⁹

3. Csemegi-kódex: a fegyveres lopás szabályozásának fénykora

Az 1843-as javaslatokat követően a fegyveres lopás bűncselekménye a Csemegi-kódexben is megjelent már és az első magyar büntetőtvénycsoknyvben került sor a fegyveres lopás bűncselekményének alapos és részletes kifejtésére, a fogalmak kimunkálására és elemzésére. Ennek megfelelően körülbelül nyolcvan évig ténylegesen létezett a magyar büntetőjogban a fegyveres lopás bűncselekménye és nagyban befolyásolta a korabeli joggyakorlatot és jogirodalmat is.

3.1. Jogsabályi háttér

A Csemegi-kódex már megalkotása idején¹⁰ tartalmazta a fegyveres lopásra vonatkozó rendelkezéseket és rögzítette, hogy az elloptott dolog értékére tekintet nélkül büntettnek minősül a lopás, amennyiben a tettes, illetve a részes a lopás elkövetésekor fegyvert viselt, de azt nem használta vagy nem mutatta.¹¹ A Csemegi-kódex indokolása a fegyveres lopás bűncselekménye

8 Megjegyzendő, hogy Vuchetich is foglalkozott a fegyveres lopás bűncselekményével, visszaulva a német gyökerű Constitutio Criminal Carolinára és megemlítette, hogy a minősített lopás általában 'veszélyes lopás' kifejezéssel kerül megjelölve, mivel a tolvaj részéről a sértettet fenyegető veszélytől kell tartani. Emellett Vuchetich megemlítette, hogy a felfegyverkezve elkövetett lopás esetén lényegtelen a fegyver típusa és azok alkalmazása, egyedül a felfegyverkezve elkövetés tekinthető követelménynek. VUCHETICH Mátvás: *A magyar büntetőjog rendszere. (I. könyv. Elméleti büntetőjog)*. Buda, Magyar Királyi Egyetem Nyomdája, 1819, 332.

9 HAJDU Lajos: *Büntett és büntetés Magyarországon a XVIII. század utolsó harmadában*. Budapest, Magvető Könyvkiadó, 1985, 207–230.; HAJDU Lajos: *Bűnözés és büntetésbíráskodás a XVIII. század hetvenes éveinek Magyarorszáგában*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1996, 23–49.

10 A Csemegi-kódexnek a fegyveres lopásra vonatkozó része előterjesztését követően változatlan formában került elfogadásra és a jogsabályba beillesztésre. LŐW Tóbiás: *A magyar büntetőtvénycsoknyv. A büntettekről és vétségekről (1878:5. tcz.) és teljes anyaggyűjteménye (2. kötet)*. Budapest, Pesti Könyvnyomda, 1880, 654.

11 1878. évi V. törvénycikk 337. §; KÁLLAY István: *Városi bíráskodás Magyarországon 1686-1848*. Budapest, Osiris Kiadó, 1996, 238–265; ECKHART Ferenc: *A földesúri*

tekintetében hangsúlyozza, hogy a cselekmény a speciális körülmény – lopás elkövetésekor fegyver viselése – miatt minősül súlyosabban, az értéktől teljes mértékben független.¹² Ennél részletesebb magyarázatot – ideértve a fegyver fogalmának meghatározását is – nem fűzött hozzá.

Az eredeti rendelkezés ugyanakkor már 1930-ban megváltozott, amikor hatályba lépett a katonai büntetőtörvénykönyv életbeléptetéséről és a közönséges büntetőtörvények egyes rendelkezéseinek ezzel kapcsolatos módosításáról és kiegészítéséről szóló 1930. évi III. törvénycikk. Ez kifejezetten rögzítette, hogy lopás – továbbra is értékre tekintet nélkül – büntettnek minősül, amennyiben annak elkövetésére felfegyverkezve vagy a személyes ellenállás leküzdésére alkalmas eszközzel felszerelkezve került sor.¹³ Ezen módosító jogszabály révén a 'felfegyverkezve' kifejezés magába olvasztotta a 'fegyver' körébe tartozó eszközöket is, gyakorlatilag egy – a mai fogalmak szerint hibrid jelentésű – új fogalmat alkotva, illetve beiktatva a jelenlegi 'felfegyverkezve' minősítés egyik elemét.¹⁴ Ugyanakkor ebben az esetben sem került sor olyan indoklás megalkotására, amely érdemben foglalkozott volna a 'fegyver', illetve a 'személyes ellenállás leküzdésére alkalmas eszköz' fogalmával, gyakorlatilag a német-osztrák mintát követve a joggyakorlatra bízva az egyes fogalmak kimunkálását.

A Csemegi-kódex mellett a fegyveres lopás megjelent más jogszabályokban is – ugyancsak német-osztrák mintára¹⁵ – és rögzítésre került, hogy az erdei lopás kihágása kizárólag akkor minősül büntettnek, amennyiben az elkövető

büntetőbíráskodás a XVI-XVII. században. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1954, 94–104.

12 1878. évi V. törvénycikk indokolása a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és vétségekről. <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=87800005.TVI&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei?keyword%3D1878.%2520%25C3%25A9vi%2520v> (2022. 11. 26.)

13 A katonai büntetőtörvénykönyv életbeléptetéséről és a közönséges büntetőtörvények egyes rendelkezéseinek ezzel kapcsolatos módosításáról és kiegészítéséről szóló 1930. évi III. törvénycikk 75. §.

14 A fegyveresen minősítés jelenleg hatályos fogalma szerint fegyveresen követi el a bűncselekményt, aki működőképes lőfegyvert, robbanóanyagot, robbantószer, robbanóanyag vagy robbantószer felhasználására szolgáló készüléket tart magánál vagy a bűncselekményt ezek utánzatával fenyegetve követi el. A felfegyverkezve minősítés fogalma szerint felfegyverkezve követi el a bűncselekményt, aki az ellenállás leküzdése vagy megakadályozása érdekében az élet kioltására alkalmas eszközt tart magánál. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 459. § (1) bekezdés 5–6. pontok.

15 Büntetőjogi melléktörvények: Strafrechtliche Nebengesetze. Lásd például: <https://www.polizei.hessen.de/icc/internetzentral/binarywriterservlet%3FimgUid%3D5e020def-abcd-5001-a468-451611142c38%26uBasVariant%3D11111111-1111-1111-1111-111111111111> (2022. 11. 26.)

lőfegyvert viselt.¹⁶ Ezzel szemben a lopás elkövetésekor történő fegyverviselés nem minősül fegyveres lopásnak, amennyiben hatvan pengő értéket el nem érő gazdasági termény gyümölcsöskertből, szőlőből, faiskolából vagy mezőről kerül ellopásra.¹⁷

A jogszabályi rendelkezéseket megvizsgálva megállapítható, hogy Csemegi-kódex esetében a jogalkotó egységesen, az összes eszközre a 'fegyver' fogalmát használta, amely ugyanakkor magában foglalta az összes fegyvertípust, nem szűkítette le azt lőfegyverekre, illetve más (például szűrő- vagy vágó- vagy ütő-) fegyverekre. Az egyes fegyverekhez kapcsolódó elkövetési magatartások ugyanakkor nem minden esetben egyeztek meg egymással és a viselés mellett sor kerülhetett a felfegyverkezve, illetve a felszerelkezve elkövetésre is. A jogszabály és az indokolás ugyanakkor – értelmező rendelkezések hiányában – nem határozta meg, mely eszközök minősülnek fegyvernek, illetve alkalmasak személyes ellenállás leküzdésére, illetve a viselés aktív vagy passzív cselekvőségnek minősül vagy sem, illetve pontosan mit foglal magában.

Az alábbi táblázat foglalja össze a Csemegi-kódexben szereplő, fegyveres lopás bűncselekményével kapcsolatos eszközöket, illetve a hozzájuk kapcsolódó cselekvősegeket:

	1878. évi V. törvénycikk	1930. évi III. törvénycikk	1935. évi IV. törvénycikk	1892. évi XII. törvénycikk
Eszköz megnevezése	fegyver	- fegyver - személyes ellenállás leküzdésére alkalmas eszköz	lőfegyver	fegyver
Cselekvőség	viselés	- felfegyverkezve - felszerelkezve	viselés	viselés

1. sz. táblázat: A fegyveres lopás esetén az egyes jogszabályokban megjelenő eszközök és az azokhoz kapcsolódó cselekvősegek a Csemegi-kódex hatálya alatt. A Szerző saját szerkesztése.

16 Az erdőkről és a természetvédelemről szóló 1935. évi IV. törvénycikk 261. § második mondat.

17 A mezőgazdaságról és a mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. törvénycikk 94. § a) pont.

3.2. A fegyveres lopás a joggyakorlat tükrében

A fegyveres lopáshoz rendkívül széleskörű joggyakorlat társult, amely leginkább a fegyver-fogalom kimunkálásával, illetve a lopás bűncselekményéhez kapcsolódóan a fegyver egyes típusainak meghatározásával foglalkozott. Az egyes határozatok alapvetően több csoportba oszthatók: a veszélyesség értékelésére a fegyveres lopással összefüggésben, a fegyveres lopás tettesének és részesének vizsgálatára, az eszközök veszélyességének értékelésére, illetve az egyes eszközök fegyvernek minősülésére.

3.2.1. A veszélyesség értékelése a fegyveres lopásnál

A fegyveres lopás veszélyességével kapcsolatban a bíróság megállapította, hogy a lopás különösen veszélyesnek minősül, amennyiben a tettes fel volt fegyverkezve függetlenül a felfegyverkezés indokától, illetve a fegyver használatától és felmutatásától.¹⁸ Ezzel szemben egy másik határozatában a Curia azt állapította meg, hogy amennyiben a fegyverviselésre nem a lopás célja miatt került sor, akkor nem állapítható meg a súlyosabb minősítés.¹⁹ Ettől eltérően a temesvári ítéltábla megállapította, hogy a lopás akkor is súlyosabban minősül, amennyiben a fegyver véletlenül volt nála vagy mert ezt hivatásánál fogva viseli.²⁰

3.2.2. A fegyveres lopás tettese és részese

A Curia foglalkozott a fegyveres lopás esetén a tettes–részes–fegyver viszonyral is és egy határozatában megállapította, hogy a fegyveres lopás ismérve nem a fegyver tényleges használata, hanem a tolvaj fegyverzett volta; ez pedig irányadó az összes tettesre és részesre, akik a lopás elkövetésekor fegyvert nem

18 Jogtudományi Közlöny Szerkesztősége: *Büntetőjogi döntvénytár. Az anyagi büntetőjog és a bűnvádi perrendtartás körébe tartozó elvi jelentőségű határozatok gyűjteménye (IV. kötet)* Budapest, Franklin-Társulat, 1905, 312–303. (Curia 1904 márczius 29. 2936/904. sz. a.); MÁRKUS Dezső: *Felsőbíróságaink elvi határozatai. A M. Kir. Curia, a Kir. Ítéltáblák elvi jelentőségű döntéseinek rendszeres gyűjteménye.* Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, 1905, 567. (904. márcz. 29. 2936.) 26030.; MÁRKUS i. m. 567. (903. ápr. 39. 3887.) 20642.

19 BALOGH Jenő (szerk.): *Büntetőjogi döntvénytár (III. kötet).* Budapest, Franklin-Társulat, 1910, 286–287. (Curia 1909 május 5., 3348/909. sz. a.)

20 MÁRKUS Dezső: *Felsőbíróságaink elvi határozatai. A M. Kir. Curia, a Kir. Ítéltáblák elvi jelentőségű döntéseinek rendszeres gyűjteménye.* Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, 1901, 355. (900. márcz. 21. 9537.) 18196.

viseltek, de erről a lopás bűncselekményének megkezdése előtt tudomással rendelkeztek.²¹ A tetteség–részeség kapcsolatában a Curia nemcsak a tettes fegyverviselését vizsgálta, hanem a részesekét is, rögzítve, hogy a fegyveres lopásra vonatkozó rendelkezések akkor is alkalmazandók a részesekre, ha a tettesnél nem volt fegyver, de a részesek fegyveresen segédkeztek és a tettes erről tudomással bírt.²²

3.2.3. Az eszközök veszélyessége a fegyveres lopás esetén

Az eszközök vonatkozásában megállapította a Curia, hogy az eszköz tárgyi veszélyessége alapozza meg a súlyosabb minősítést, tehát hogy a megtámadottnak életére vagy testi épségére nézve az eszköz használata járthat-e komoly következményekkel, amely alapján viszont a flóbert-pisztoly nem minősül fegyvernek.²³

3.2.4. A fegyveres lopás során használt egyes eszközök minősülése

Az egyes eszközök fegyvernek minősülése vonatkozásában a Curia megállapította, hogy a fejsze mint védekezésre és támadásra alkalmas eszköz, akkor tekinthető fegyvernek a fegyveres lopás bűncselekménye tekintetében, ha a tolvaj azt csupán a betörés vagy feltörés eszközlésére vitte magával és használta.²⁴ Ezzel szemben egy másik határozatában a Curia kimondta, hogy fejsze mellett elkövetett lopás fegyveres lopásnak minősül,²⁵ különösen, ha

21 BALOGH Jenő (szerk.): *Büntetőjogi döntvénytár (I. kötet)*. Budapest, Franklin-Társulat, 1907, 40–42. (Curia 1906 november 6. 9602/906. sz. a. IV. Bt.); MÁRKUS Dezső: *Felsőbíróságaink elvi határozatai. A Kir. Curia, a Kir. Ítéltáblák és a pénzügyi közigazgatási bíróság döntéseinek rendszeres gyűjteménye (V. kötet)*. Budapest, Jogi Szemle, 1894, 411. (94. márcz. 15. 6085/93.) 1974. Megjegyzendő, hogy ezen határozat alapját képező bűncselekménynél a tettesek forgópisztolyt – nem lopás céljából (!) – tartottak maguknál, azonban a lopás elkövetés miatt került megállapításra a súlyosabb minősítés, amelyet a cselekménynek a személyre és a vagyonbiztonságra való veszélyessége indokolt.

22 MÁRKUS Dezső: *Felsőbíróságaink elvi határozatai. A Kir. Curia, a Kir. Ítéltáblák és a pénzügyi közigazgatási bíróság döntéseinek rendszeres gyűjteménye (II. kötet)*. Budapest, Jogi Szemle, 1891, 688. (85. szept. 18. 3662. M. I. 92.)

23 BALOGH Jenő (szerk.): *Büntetőjogi döntvénytár (IV. kötet)*. Budapest, Franklin-Társulat, 1911, 187–188. (Curia 1910 április 28. 3003/1910. sz. a. III. Bt.)

24 VARGHA Ferencz – LENGYEL Aurél: *Büntetőjogi döntvénytár (VII. kötet)*. Budapest, Franklin-Társulat, 1914, 351. (Curia 1913 június 11. 4382. sz. a.)

25 MÁRKUS Dezső (1891) i. m. 471. (92. nov. 11. 4379.), 1419.; MÁRKUS Dezső: *Felsőbíróságaink elvi határozatai. A M. Kir. Curia, a Kir. Ítéltáblák elvi jelentőségű döntéseinek rendszeres*

annak célja a támadás esetén történő védekezés volt,²⁶ kivéve, ha erdei lopás elkövetésére kerül sor, ugyanis akkor csak a lőfegyver megléte alapozza meg a súlyosabb minősítést,²⁷ illetve akkor sem kerül sor a súlyosabb minősítés megállapítására, amennyiben a fejsze a lopás véghezvitele érdekében került a bűncselekmény helyszínének vitelére, nem pedig a netaláni ellenállás le-
küzdése végett, mivel így a fejsze nem tekinthető támadásra vagy védelemre szolgáló fegyvernek.²⁸ Ugyancsak nem állapítható meg a fegyveres lopás bűncselekménye, amennyiben a bűncselekmény elkövetésekor a tettesnél tartott balta annak foglalkozása és életmódja – kondász – miatt volt nála.²⁹ Ezzel szemben a Curia több esetben is kimondta, hogy a fejsze fegyvernek tekintendő a fegyveres lopás bűncselekménye vonatkozásában.³⁰ Ugyancsak nem állapítható meg a fejsze fegyvernek minősülése, amennyiben a pince feltöréséhez használt fejszét a tettes tettenérés során rögtön elhajította és elmenekült,³¹ illetve ha a fejszét kizárólag a betörés céljából vitte magával.³²

Ezzel szemben egy másik határozatában rögzítette, hogy a meg nem töltött pisztollyal elkövetett lopás is megalapozza a súlyosabb minősítést, figyelemmel a Csemegi-kódex szövegére.³³ A Curia rögzítette továbbá, hogy fegyvernek minősül minden szúró-, vágó-, robbanóeszköz, amelynek jogtalan használatából másra sérelem háramolhat.³⁴

gyűjteménye. Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, 1897, 769. (94. okt. 2. 7571.) 14529.

26 MÁRKUS (1897) i. m. 770–771. (94. szept. 11. 6924/95. sz. B. XXXI. 3.) 14533.

27 MÁRKUS Dezső: *Felsőbíróságaink elvi határozatai. A Kir. Curia, a Kir. Ítéltáblák és a pénzügyi közigazgatási bíróság döntéseinek rendszeres gyűjteménye (V. kötet).* Budapest, Jogi Szemle, 1894, 411. (94. márcz. 15. 6085/93.) 1975; MÁRKUS (1897) i. m. 770. (92. nov. 11. 4379/92. B. XXVII. 14.) 14531.

28 MÁRKUS Dezső: *Felsőbíróságaink elvi határozatai. A Kir. Curia, a Kir. Ítéltáblák és a pénzügyi közigazgatási bíróság döntéseinek rendszeres gyűjteménye (V. kötet).* Budapest, Jogi Szemle, 1894, 411–412. (92. novemb. 10. 3439.) 1976.

29 MÁRKUS (1905) i. m. 567. (903. ápr. 22. 3565.) 20643.

30 MÁRKUS (1900) i. m. 597. (99. nov. 21. 2979.) 17171.

31 MÁRKUS 1897. 771. (Curia 94. máj. 29. 741/94. B. XXVIII. 25.) 14536.

32 MÁRKUS Dezső: *Felsőbíróságaink elvi határozatai. A M. Kir. Curia, a Kir. Ítéltáblák elvi jelentőségű döntéseinek rendszeres gyűjteménye.* Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, 1910, 454. (1909. május hó 4-én, 3903. sz.)

33 MÁRKUS (1891) i. m. 688. (85. febr. 3. 226. Dt. XI. 35.); Jogtudományi Közlöny (szerk.): *A felső bíróságok gyakorlata. Útmutató, a Döntvénytár ötvennégy kötetének revidiójával.* Budapest, Franklin Társulat, 1891, 337. § 3. pont (Dt. u. f. XI. 22.) 92.

34 MÁRKUS (1891) i. m. 471. (2053/87. J. 88. 78.), 1417.; MÁRKUS (1897) i. m. 769. (95. ápr. 3. 2791/95. Dt. h. f. II. 27.) 14530.

A Curia kimondta továbbá, hogy a rendszerint csupán támaszkodásra használandó, hegyezett szögben végződő bot sem alapozza meg a fegyveresen minősítést a lopás bűncselekménye esetén annak minősége miatt.³⁵ A vasvilla sem tekinthető fegyvernek, mivel a mezei munkát végző emberek azt rendszeren a szekerükön hordják, ez pedig nem tekinthető fegyverviselésnek.³⁶ Ezzel szemben a dorong fegyvernek minősül, ha a tettes azért vitte magával, hogy több bátorsága legyen a lopást elkövetni.³⁷

A rendelkezésre álló bírósági határozatokat megvizsgálva megállapítható, hogy

- amennyiben a tettes a lopás bűncselekményének elkövetése során fegyvert tartott magánál és erről a részesek is tudtak vagy ennek fordítottja áll fenn, akkor a tettesek és a részesek esetén is a fegyveres lopás bűncselekményének megállapításának lehet helye;
- a fegyveres lopás alapvetően akkor állapítható meg, ha a fegyver a lopás elkövetése céljából van az elkövetőnél, de ebben az esetben kivételek is fennállhatnak;
- a fejsze alapvetően fegyvernek minősül a lopásnál, azonban a bot vagy vasvilla nem minősül minden esetben fegyvernek.

3.3. A jogirodalom szerepe

A jogalkotás és a jogalkalmazás mellett a fegyveres lopás kiemelt szereppel rendelkezett a jogirodalom vonatkozásában is és több tankönyv, illetve tanulmány is foglalkozott a lopás ezen speciális minősítő körülményével, amelyek leginkább a német büntetőjogi dogmatika hatását tükrözik.

Ezek közül mindenképp kiemelendő Heil Faustin magyar királyi közigazgatási bíró tanulmánya, amely kifejezetten a fegyveres lopással foglalkozik, hangsúlyt fektetve a Csemegi-kódexben meghatározott tényállás elemeinek egyes részeire, így például a 'fegyver' fogalmának meghatározására és a 'fegyverviselés' kifejezésének értelmezésére. Heil itt a német 'nem technikai értelemben vett fegyver'³⁸ kifejezés alkalmazása mellett foglal állást, kiemel-

35 MÁRKUS (1897) i. m. 769. (96. okt. 1. 2515. B. XXXIII.) 14528.

36 MÁRKUS (1897) i. m. 770. (94. máj. 2. 958/93. B. XXVIII. 20.) 14532.; MÁRKUS (1897) i. m. 771. (95. márcz. 1. 5449/94. B. XXX. 24.) 14535.; MÁRKUS Dezső: *Felsőbíróságaink elvi határozatai. A M. Kir. Curia, a Kir. Ítéltáblák elvi jelentőségű döntéseinek rendszeres gyűjteménye.* Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, 1909. 79. (906. május 10-én, 4928. sz.)

37 MÁRKUS 1897. 771. (96. okt. 21. 9635. B. XXXIV.) 14537.

38 Jelenleg a magyar fordítás inkább a 'műszaki értelemben vett' és 'nem műszaki értelemben

ve, hogy minden szúró-, vágó- és ütőeszköz is ebbe a kategóriába tartozik, amely ember megtámadására alkalmas és a fegyver fogalma alá esik és a minősítés megállapításának feltétele a támadási célzat fennforgása. Heil végül megállapítja, hogy a fegyveres lopás tekintetében nem szükséges a súlyosabb minősítéshez a fegyverviselés különös célzata, elegendő a fegyverviselés tényének tudata is; a fegyverviselésnek a lopás elkövetésekor kell fennállnia (tehát az elkövetés megkezdése előtt vagy az elkövetés befejezése után fennálló fegyverviselés nem alapozza meg a súlyosabb minősítést).³⁹

Heil Fausztin véleményét erősítette meg több korabeli büntetőjogi kézikönyv, így a Magyar Királyi Csendőrség részére készített gyakorlati büntetőjogi kézikönyv is, amely rögzítette, hogy a fegyveres lopás azért minősül súlyosabban, mivel a fegyver birtokában a tettes bátrabb és elszántabb, illetve a sértett veszélye is nagyobb, hiszen a fegyveres tolvaj könnyen ragadhatja magát rablásra.⁴⁰ Emellett egy másik gyakorlati büntetőjogi kézikönyv értelmezte az eszközök körét, amelyek a fegyveres lopás bűncselekménye szempontjából fegyvernek minősülnek: minden szúró, vágó-, robbantóeszköz, fejsze, dorong, vasvilla, korong, illetve ami a személyek erőszakos megtámadására alkalmas.⁴¹

3.4. A Csemegi-kódex vonatkozó rendelkezéseinek továbbélése: a BHÖ kapcsolódó rendelkezései

A Csemegi-kódex rendelkezései jelentek meg az 1952-es és 1958-as BHÖ-ben⁴² is, szó szerint átemelve a vonatkozó részeket, amelyek szerint a lopás az ellopott dolog értékére tekintet nélkül minősül bűncselekménynek, amennyiben annak elkövetésére felfegyverkezve vagy a személyes ellenállás leküzdésére alkalmas eszközzel felszerelkezve került sor.⁴³

vett' fegyver-fogalmakat használja. Erre vonatkozóan lásd: MINKÓ-MISKOVICS Mariann: *A „fegyveresen” és „felfegyverkezve” minősítő körülmények megjelenése a magyar, a német és az osztrák büntetőjogban*. Doktori értekezés. Debrecen, 2019, 7–276.

39 HEIL Faustín: A fegyveres lopás kérdéséhez. *A Jog*, 1898, 17(2), 11–12.

40 MISKOLCZY Ágost – PINCZÉS Zoltán: *A magyar büntetőjog gyakorlati kézikönyve a M. Kir. Csendőrség számára (I. kötet)*. Budapest, Stádium Sajtóvállalat, 1937, 39.

41 *A magyar büntető törvények és szabályok magyarázatokkal és jegyzetekkel. Kézikönyv a Magyar Királyi Csendőrség, Államim Városi és Községi Rendőrség, valamint általában az összes nyomozó hatóságok és nyomozó közegek részére*. Budapest, Franklin-Társulat, 1911, 241.

42 *A hatályos anyagi büntetőjogi szabályok hivatalos összeállítása*. Budapest, Jogi és Államigazgatási Könyv- és Folyóiratkiadó, 1952.

43 *A hatályos anyagi büntetőjogi szabályok hivatalos összeállítása*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1952, 429. pont; *A hatályos anyagi büntetőjogi szabályok hivatalos összeállítása*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1958, 429. pont.

A BHÖ idején nem került sor olyan bírósági határozat meghozatalára, amely kifejezetten a fegyveres lopás bűncselekményével foglalkozna és az eddig bemutatott büntetőhatározatokhoz képest újdonságot tartalmazna.

4. A fegyveres lopás eltűnése a modern magyar büntető törvénykönyvekben

Az 1961-es Btk. nem tartalmazta a fegyveres lopás bűncselekményének tényállását, sőt a jogszabály a lopás bűncselekménye vonatkozásában rendkívül szűkszavú volt és kizárólag annyit rögzített, hogy 'aki idegen dolgot mástól azért vesz el, hogy jogtalanul eltulajdonítsa, lopást követ el'.⁴⁴ A lopás speciális formájaként megjelenő, a társadalmi tulajdont károsító lopás esetében sem rögzítette a jogalkotó a fegyveres lopás bűncselekményét, teljes mértékben szakított a Csemegi-kódexben foglaltakkal.⁴⁵

Az 1978-es Btk. sem tartalmazta a fegyveres lopást tényállását,⁴⁶ a jogalkotó szinte változatlan formában vitte tovább az 1961-es Btk.-ban megjelent, lopásra vonatkozó rendelkezéseket. Megjegyzendő, hogy a fegyveres lopás bűncselekményének törvénybe iktatása lehetőségével nem foglalkozott az 1978-as Btk. tervezete sem.⁴⁷

A jelenleg hatályos, 2012-es Btk.-ban a fegyveres lopás már egyáltalán nem jelenik meg, a jogalkotó azt egyáltalán nem szabályozta,⁴⁸ amelynek eredményeként megállapítható, hogy a német büntetőjogi dogmatika ezen a területen már egyáltalán nem érvényesül.

Megvizsgálva a 20. századi magyar büntető törvénykönyveket, megállapítható, hogy azokból teljes mértékben hiányzik a fegyveres lopás, az 1961-es Btk.-ból is nyom nélkül tűnt el azzal, hogy semmilyen akkori, illetve későbbi tervezetben vagy javaslatban nem jelent meg újra. Ugyanakkor egyik büntető törvénykönyv tervezetében, javaslatában sem tesz említést a jogalkotó arról, hogy ezen sui generis jogintézmény ismét jogszabályba emelése egyáltalán felmerült volna.

44 1961. évi V. törvény 291. §.

45 *A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyve. Tervezet.* Budapest, Igazságügyminisztérium, 1960, 484–485.

46 1978. évi IV. törvény 316. §.

47 <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=87800005.TVI&searchUrl=/ezer-ev-torveny?keyword%3D1878.%2520%25C3%25A9vi%2520v.%2520> (2022. 11. 25.)

48 2012. évi C. törvény 370. §.

5. Összefoglalás

A fentiek alapján megállapítható, hogy a magyar büntetőjogban egy rövid ideig ténylegesen létezett a fegyveres lopás bűncselekménye, amelynek során az elkövető fegyvert vagy az ellenállás leküzdésére alkalmas eszközt tart magánál, illetve használ a lopás elkövetése során. Azonban ez a törvényjavaslati szinten 1843-tól létező és a gyakorlatban 1879-1963. között jogszabályban is szereplő speciális lopás-típus a 20. század második felében nyom nélkül eltűnt és jelenleg a fegyveres lopás bűncselekménye a mai magyar büntetőjogban egy nem létező jogintézmény.

A fegyveres lopás 19. századi megjelenése a magyar büntetőjogban egyértelműen az osztrák hatásnak tulajdonítható, amely a Csemegi-kódex módosításának szóhasználatában is tetten érhető, ugyanakkor eltűnése – valószínűleg – a kommunista-szocialista jogalkotásnak köszönhető, hiszen a német és az osztrák büntető törvénykönyvek máig tartalmazzák a fegyveres lopás bűncselekményét. A 20. századi kommunista-szocialista büntető törvénykönyvek, így a szovjet és a Német Demokratikus Köztársaság büntető törvénykönyvei, amelyek nagymértékben befolyásolták a magyar büntető-jogalkotást, nem rendelkeznek a fegyveres lopás bűncselekményéről.

Megvizsgálva ugyanakkor a Csemegi-kódex vonatkozó rendelkezéseit, megállapítható, hogy a fegyveres lopás a gyakorlatban nem is illeszkedne a magyar büntetőjogba, tekintettel arra, hogy a lopás egy vagyon elleni bűncselekmény, amelynek nem része az erőszak vagy a fenyegetés. Amennyiben az elvételi szándékhoz erőszak vagy fenyegetés kapcsolódik, akkor az már vagyon elleni erőszakos bűncselekményként a rablás bűncselekménye formájában jelenik meg.

Ennek alapján megállapítható, hogy az 1843-as javaslatokban és a Csemegi-kódexben is szereplő fegyveres lopás bűncselekménye egy igazi sui generis jogintézmény volt a magyar büntetőjogban, amely amilyen hirtelen és váratlanul, előzmények nélkül megjelent, olyan gyorsan nyom nélkül el is tűnt.

